

The American Protestant Church of The Hague: 'Dit monument leeft!'

Het was ooit een tijdelijk paviljoen voor de Wereldtentoonstelling van 1958 te Brussel. Nu is het een rijksmonument. De American Protestant Church of the Hague is niet meer weg te denken uit de Hofstad, evenmin uit de harten van al die duizenden expats die hier jarenlang lief en leed hebben gedeeld.

Het is 1958. Protestantse kerken uit Europa en Amerika slaan op initiatief van dominee Peter Fagel van de Nederlandse Hervormde Kerk van Brussel de handen ineen. Op de Wereldtentoonstelling die dat jaar in de Belgische hoofdstad wordt gehouden moet er ook een protestants paviljoen komen; een visitekaartje van het protestantisme wereldwijd. En zo wordt er door de Zwitserse architect Calamé-Rosset een voor die tijd futuristisch kerkgebouw ontworpen dat zeker niet misstaat naast het beroemde Atomium.

Het opmerkelijke rechthoekige paviljoen staat 'op poten' en loopt uit in een ronde kerkzaal: een prachtige lichte ruimte met blauw, rood en groen glas-in-lood van de grond tot aan het golvende plafond. Vanuit de lucht heeft het kerkgebouw de vorm van een sleutelgat. Daarnaast staat, als ware het een sleutel, de kerktoeren. Deze bestaat uit zes stalen balken die samenkomen onder drie kruisen. Net als deze toren is het bouwwerk zelf ook grotendeels opgetrokken uit stalen balken en platen. Zo kan het na de tentoonstelling weer uit elkaar worden geschroefd. En dat gebeurt dan ook, waarna het wordt opgeborgen.

'De vrouwen zijn van oudsher heel actief in de kerk'

Prachtig gerestaureerde monumenten die open zijn voor het publiek, en dan niet alleen op Open Monumentendag. Wat is het verhaal 'achter' die open deur? Deze keer lopen we binnen bij de American Protestant Church in The Hague (APCH).

Inmiddels is de American Protestant Church of The Hague (APCH), die dan samenkomt in de kapel van het Bronovo ziekenhuis, uit zijn voegen gegroeid en op zoek naar een nieuw onderkomen. Dit kerkgenootschap ontstond al aan het begin van de 20e eeuw als een Engelstalige kerk voor toeristen. Na de Tweede Wereldoorlog werd deze vooral bezocht door Amerikaanse expats en soldaten die hier gelegerd waren. En zo ontstond de APCH.

Eén en één is twee, en in 1961 ontstaat het idee om het protestantse paviljoen van de Wereldtentoonstelling weer te voorschijn te halen en op te bouwen als nieuw onderkomen voor deze Amerikaanse kerk. De kerkgemeenschap slaat de handen ineen, zamelt geld bij elkaar en koopt het bouwpakket met een stuk grond in de duinen bij Scheveningen. Op 8 april 1962 wordt de eerste kerkdienst gehouden.

Verhalen

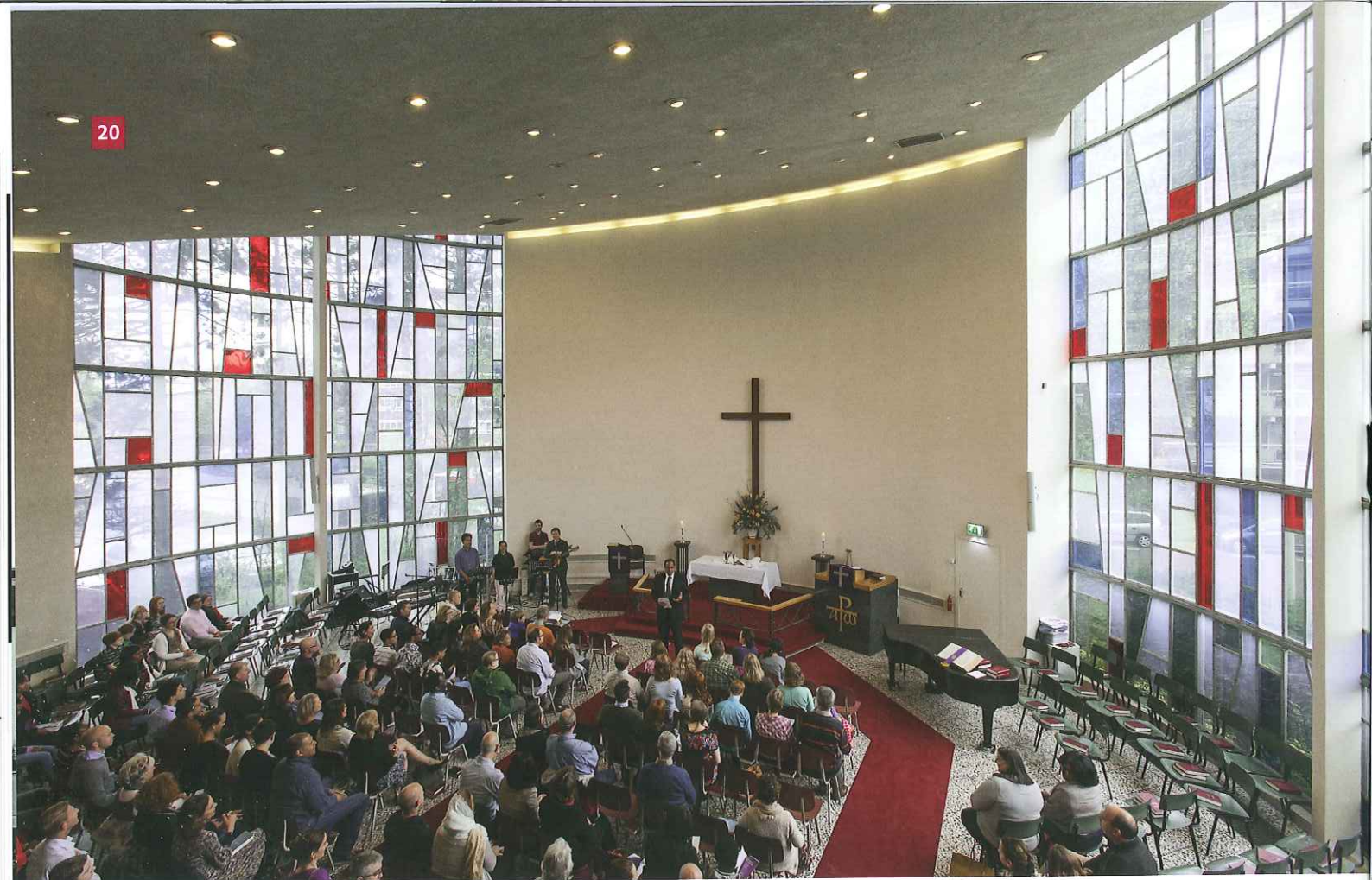
Het is nu meer dan een halve eeuw later: de duinen zijn allang volgebouwd en getransformeerd in een gegoede woonwijk. En nog steeds staat daar het voormalig paviljoen van de Wereldtentoonstelling van 1958, en al die tijd komt de APCH hier samen. Het kerkgebouw is vorig jaar zelfs aangewezen als een van de 'nieuwe' rijksmonumenten. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een ingrijpende restauratie en verbouwing. Dit omdat de gemeenschap wederom meer ruimte nodig heeft én omdat het gebouw, dat dus eigenlijk een tijdelijk karakter had, na zoveel jaren wel wat zorg kon gebruiken.

Van 'bouwpakket' tot rijksmonument; niet in de laatste plaats vanwege het historisch waardevolle verhaal erachter. Of beter: de vele verhalen van al die mensen uit alle windstreken van de wereld die hier ter kerke gingen en gaan. In de bouwkeet ontmoeten we drie van die 'verhalen': Jasper Klapwijk, Ruud Ouwerkerk en Eileen Harloff. Drie meelevende kerkleden die zich met hart en ziel inzetten voor de APCH.

Eileen heeft de meeste voetstappen hier liggen. Zij is er al vanaf het moment dat de kerk werd gebouwd bij betrokken. Als Amerikaanse studente ontmoette zij haar Nederlandse man ooit via een uitwisselingsprogramma in Den Haag. En ze is niet meer weggegaan. Ook toen haar man was overleden bleef ze hier en nog steeds is ze actief in de gemeenschap. 'Ik ben de historicus van de kerk en beheer het archief. Dat wordt nu overgebracht naar de gemeente en dat brengt veel werk met zich mee. Een hele klus.'

Eileen is een van de vele vrouwelijke vrijwilligers. 'De vrouwen van de expats zijn van oudsher heel actief in alle onderdelen van het kerkelijk leven. Dat komt omdat zij vroeger van de Nederlandse overheid niet mochten werken. Dus zij hadden alle tijd.' En nog vormen zij de spil van de huidige gemeenschap die uit wel 50 verschillende landen afkomstig is en 20 verschillende kerkgenootschappen vertegenwoordigt.

'Waar verschillende kerken normaal met elkaar bekvechten, komt men hier gewoon samen. Dat is heel bijzonder,' vult Jasper Klapwijk haar aan. Zo kan het dus ook. Dat komt mede door een extra bindende factor die de expats met elkaar gemeen hebben: het leven in een vreemd land en het steeds weer opnieuw moeten beginnen. Ruud Ouwerkerk weet daar alles van. Hij is zelf expat geweest, heeft overal gewoond en is getrouwd met een Amerikaanse. Zijn kinderen wonen ook weer verspreid over de hele wereld. 'Niemand begrijpt hoe het is om zo te leven, om nergens echt thuis te zijn. Hier begrijpen de mensen je.' Jasper valt hem bij. Hij is eveneens getrouwd met een Amerikaanse en dat heeft ook zijn weerslag op de kinderen. 'Dat zijn, zoals ze zeggen third culture kids; niet echt van de Nederlandse maar ook niet van de Amerikaanse cultuur. Zij willen daarom het liefst naar deze kerk.' Maar: 'We hebben natuurlijk wel weer een grote doorstroom. Om de twee, drie jaar is een derde weer vertrokken en zijn er nieuwe leden bijgekomen. Soms is het afscheid wel moeilijk en sta je met tranen in de ogen, maar het hoort erbij.'

Met al die internationale bezoekers die komen en gaan, heeft het gebouw al veel opmerkelijke gasten mogen ontvangen. Ruud: 'Bijvoorbeeld een van de aanklagers van het Joegoslavië tribunaal nam hier, beschermd door gewapende bewakers, aan de dienst deel. Of de voormalige ambassadeur van Amerika, Paul Bremer.' Later zou deze man als tijdelijk bestuurder van Irak de legendarische woorden spreken: 'Ladies and gentlemen, we got him'.

Bruto of netto?

Jasper Klapwijk is naast bezoeker ook fundraiser van de kerk. Voor de huidige verbouwing heeft hij echt alles uit de kast moeten halen. De kosten vielen namelijk heel wat hoger uit dan begroot, onder andere omdat er asbest ontdekt werd. Uiteindelijk was er meer dan een miljoen euro nodig. Een groot deel daarvan werd bijeengebracht door kerkleden en ex-kerkleden uit binnen en buitenland. En die waren af en toe behoorlijk gul. Jasper: 'Soms kregen we bedragen van wel € 50.000.' Ruud valt hem lachend bij: 'In de Bijbel staat dat je 10% van je inkomen moet weggeven. Een Nederlander vraagt dan gelijk: is dat bruto of netto? Een Amerikaan geeft eerst en kijkt dan wat er overblijft om van te leven. Dat is echt Amerikaans.' Maar ook de

MonumentenFonds 1818

Via het MonumentenFonds 1818 kunnen eigenaren van monumentale kerken en gemeentelijke monumenten een laagrentende lening van maximaal € 200.000 afsluiten. Voorwaarde is wel dat het monument deels een publieke functie heeft en openbaar is. Het fonds richt zich speciaal op de gemeenten rond Den Haag.

Voor meer informatie zie ook: www.restauratiefonds.nl/1818

gemeente Den Haag, de Maatschappij van Welstand en de Stichting Kerkelijk Geldbeheer droegen hun steentje bij. Een ander deel van de financiering wordt verstrekt door het Nationaal Restauratiefonds: een laagrentende lening van € 200.000 uit het Monumentenfonds 1818.

Ruud Ouwerkerk begeleidt het hele bouw- en restauratieproces. Hij kent het gebouw inmiddels door en door. 'Tijdens de restauratie zie je goed dat het ooit een bouwpakket is geweest. Het is in dozen hierheen gekomen en dan mist er wel eens wat. Bijvoorbeeld een schroef hier en daar. Die zetten we dan toch maar even terug.' Ook had het paviljoen dunne stalen wanden waardoor het 's winters flink stoken was. 'Nu hebben we dat goed geïsoleerd.' Hetzelfde geldt voor de prachtige ronde glas-in-loodpartij van de kerkzaal; dat was enkel glas. 'Daar is nu plexiglas voorgezet.'

Verder is er nog een stuk aangebouwd en daaronder is er een kelder uitgegraven. Dit levert aardig wat extra ruimte op. Dat mag ook wel want naast de kerkdiensten gonst het bij de APCH van de nevenactiviteiten zoals jongerenclubs, Bijbelstudies, een kerkkoor en op zaterdag zijn er de zogenaamde Saturday Afternoon Tea Concerts.

'Soms sta je met tranen in de ogen, maar het hoort erbij'

Doordeweeks wordt het gebouw ook door andere organisaties gebruikt. Ruud: 'De AA komt hier bijvoorbeeld samen.' Maar er zijn grenzen aan het gebruik door derden. 'We gaan dit niet commercieel verhuren. Het blijft natuurlijk een sanctuary. Dit is geen dood monument, zoals zoveel andere monumentale kerken waar niemand meer samenkomt. Dit gebouw leeft!'

De American Protestant Church of The Hague

De APCH houdt elke zondag twee diensten: om 9.45 uur een dienst in eigentijdse stijl en om 11.15 uur een meer traditionele dienst. Beide zijn vrij te bezoeken.

Elke tweede zaterdag van de maand wordt er om 16.00 uur het zogenaamde Saturday Afternoon Tea Concert gehouden met medewerking van het eigen kerkkoor en solisten uit het hele land. Ook deze zijn gratis te bezoeken.

Voor meer informatie over alle activiteiten kijk op:

www.apch.nl ■

Jasper Klapwijk, Ruud Ouwerkerk en Eileen Harloff

